

Lepím, lepíš, lepíme: jak správně pomoci ptákům vidět sklo?

Text a foto: Zvířecí susedé, David Říha

Moderní architektura miluje sklo. Vypadá čistě, lehce a elegantně. Jenže to, co lidskému oku připadá jako designový skvost, je pro ptáky často neviditelnou smrtící pastí. Nárazy ptáků do oken v domácnostech, výloh, moderních skleněných fasád, prosklených kancelářských budov, skleněných zastávek, prosklených rohů budov i zahradních skleníků zabijejí bez přehánění statisíce ptáků ročně; odhady ornitologů mluví dokonce až o milionu ptáků za rok „jen“ v ČR! Přitom existuje řešení, které je překvapivě jednoduché i levné: stačí udělat sklo pro ptáky viditelným pomocí speciálních samolepek na okna a další skleněné plochy.

Sklo, které tam vlastně není

Lidé mají tendenci myslet si, že pták přece musí okno vidět. Vždyť létá rychle, má výborný zrak a ve vzduchu se orientuje s lehkostí, kterou mu můžeme jen tiše závidět. Má to ale háček.

Pěvci, šplhavci, holubi a další drobní ptáci se během milionů let vývoje stali přeborníky v rychlé orientaci v prostředí lesů, křovin a lesostepí. Díky výbornému zraku a nízkému reakčnímu času dokážou i při vysoké rychlosti vnímat náhlé překážky a vyhýbat se jim. Svištět lesem rychlostí 40 km/h mezi kmeny a větvemi stromů, „vybrat“ všechny překážky, a nakonec bezpečně přistát není pro kosa či červenku adrenalinový sport, nýbrž zcela všední způsob pohybu. Přesto se právě oni stávají častou obětí nárazů do skleněných ploch.

Typické sklo používané v moderní architektuře, na rozdíl od větví, kmenů či skal, totiž nevypadá jako pevná hmota. Bývá průhledné: pták pak vidí až strom či jinou budovu za ním, takže počítá s překážkou až v odpovídající dálce. Do té doby bohužel letí přímo a v plné rychlosti, rovnou do „neviditelné zdi“. Pokud se naopak leskne, odráží okolní prostředí jako zrcadlo. Skleněná plocha na kraji parku či lesa je obzvláště nebezpečná, jelikož mnoho ptáků žijících v porostu vidí na jeho kraji logickou iluzi pokračování biotopu. Ten, kdo se imaginární lesík pokusí prozkoumat, tak nezřídka zaplatí životem.

Právě průhlednost a odrazivost jsou dvě hlavní příčiny kolizí ptáků se sklem. Proto nejsou problémem jen obří kancelářské paláce, ale i úplně obyčejná okna rodinných domů, francouzské dveře, zimní zahrady, skleníky, zastávky nebo prosklené rohy

budov. Navíc platí, že čím vhodnější a atraktivnější je pro ptáky okolní prostředí, tím stoupá množství nárazů i jejich obětí. Budovat přírodě blízkou „ptačí zahradu“ kolem domu s velkými, nezabezpečenými skleněnými plochami je tedy do značné míry lákáním ptáků do smrtící pasti. Naštěstí má tato situace vcelku snadné řešení.

Když není čas řešit hlavolam

Dá se namítnout, že ptáci jsou inteligentní a přizpůsobiví a že by se mohli rychle naučit průhlednost a odrazivost skla chápat. Potíží je, že i velmi inteligentní druhy, jako jsou sýkory a špačci, jsou přizpůsobeny používat logickou inteligenci při pomalejších, složitějších úkonech, jako je objevování nových druhů potravy nebo hnízdišť. Orientace za letu je spíše rychlá, reflexivní a velmi pohotová; musí být, jelikož není čas na rozmyšlení. Chtít po ptákově, aby se naučil chápat sklo a díky tomu do něj nenarazil, je tedy podobné, jako chtít po řidiči automobilu, aby zabránil nečekané dopravní nehodě pomocí vylustění sudoku. Riziko nárazu pochopitelně ještě stoupá během emočně vypjatých situací, jako je honička samců bojujících o teritorium nebo úprk ptáka před lovícím krahujcem.

Kdo do skla naráží nejčastěji

Když se řekne oběť nárazu do okna, mnozí si možná představí vzácného lesního ptáka, který omylem zabloudil do města. Ve skutečnosti to často odnášejí naši nejběžnější ptačí sousedé, drobní pěvci, které vídáme

- ▲ UV samolepky jsou pro člověka téměř neviditelné, ptáci je však na skle vidí modře
- ▼ Ptákům na tvaru samolepky nezáleží, vyberte si takové, které se líbí vám

Co dělat, aby neumírali?

#LEPBEZPEČÍ!

Barevné, UV
a snímatelné
samolepky
na ochranu ptáků
pro každé okno

Kvalitní tisk · Více motivů na archu · Výhodné ceny

zvirecisousede.cz

na zahradách či v parcích, hnízdí v budkách či okrasných keřích a létají ke krmítkům.

Typicky jde například o různé druhy sýkor či pěnic, kosa černého, budníčka menšího, červenku obecnou (ta byla vyhlášena Ptákem roku 2016 za účelem upozornění na problematiku skleněných ploch, více viz „Červenka nás varuje, co naše ptáky zraňuje“, Říhová, Naše příroda, ročník 2016, číslo 3, str. 46–51) nebo strakapouda velkého. Tito původně lesní či křovinní ptáci totiž běžně využívají městskou zeleň a létají poměrně nízko, kde se často nechají „nachytat“ jejím odrazem ve skle.

Synantropní ptáci narážejí do skel v průběhu celého roku. Výrazný nárůst kolizí i počtu zabitých druhů však nastává každoročně během jarní a podzimní migrace. Tehdy se přes naše území valí miliony ptáků, kteří na své cestě na hnízdiště či zimoviště nevyhnutelně prolétají i prostředím, kde se obvykle nevyškytují. A to včetně měst, kde se pak jedinci zcela nezkušených populací, kteří sklo „vidí“ poprvé v životě, hromadně chytají do architektonických pastí. Mezi nejčastější oběti na podzimním tahu patří sýkory uhelníci a králíci obecní. Tito obyvatelé jehličnatých lesů migrují k jihu často ve skupinách kolem 3 až 15 jedinců a nezřídka pak celá hejna končí potlučená a mrtvá pod velkými prosklenými budovami. Další časté „tahové oběti“ jsou například drozd zpěvný, vzácnější lejsek černohlavý či dokonce tajemná sluka lesní.

Uvedené druhy jsou jen exemplární případy, které se z důvodu své početnosti nebo ekologie stávají obětí velmi často. O sklo se však může zabít jakýkoli pták, který letí na špatném

místě špatným směrem a neprohlédne jeho optickou iluzi.

Jak pomoci přeživším ptačím obětím?

Mnoho ptáků bohužel narazí do skla v plné rychlosti letu, což bývá dle druhu a situace 30 až 60 km/h, jelikož zkrátka nevidí důvod brzdit. Takový náraz lze přirovnat k lidské autonehodě, pochopitelně bez pásů a tlumení okolní hmotou vozidla. Mnoho jedinců utrpí fatální zranění hlavy či vnitřních orgánů a okamžitě hyne. Ti šťastnější ale skončí omráčení pod skleněnou plochou. Pták po nárazu bývá často načepýřený, apatický, přivírá oči, těžce dýchá, nemůže létat a sedí v bezprostředním okolí skleněné plochy. Pokud takového ptáka najdete, můžete mu zachránit život. Vezměte ho a dejte ideálně do papírové krabice nebo jiného bezpečného prostoru, v nouzi klidně přeneste v ruce. Pak mu dopřejte kombinaci „3T“: teplo, tmu, ticho. Zraněný pták může mít problém s termoregulací, vezměte ho proto do pokojové teploty, a aby se příliš nestresoval, zavřete ho do krabice od bot či opatrně přikryjte v jiném prostoru, kde ale bude moci dýchat. V žádném případě se ho nesnažte násilím nakrmit či napojit; potřebuje klid na zotavení smyslu a nervového systému. Například v mističce s vodou by se dokonce mohl utopit.

Pokud má pták „pouze“ otřes mozku, obvykle se zotaví do jedné až dvou hodin. Jakmile začne být čilý, aktivní, ozývat se, reagovat na okolí a snažit se vám „utéct“, je vyhráno a můžete ho vypustit. Jestliže se však jeho stav do dvou hodin

nelepší nebo má viditelná zranění, zřejmě bude potřebovat odbornou pomoc a je třeba ho předat nejbližší záchrané stanici.

Neviditelný problém

Nárazy ptáků do skel jsou zrádné, protože často nejsou na první pohled vidět. Mnoho lidí má pocit, že „u nás ptáci do oken nenarážejí“, protože pod okny nevidí ležet mrtvé ptáky. Jenže právě to bývá klam.

Většina střetů totiž nezanechá na skle nijak nápadnou stopu. Typickým důkazem nárazu bývá jen jemný otisk z prachu z peří a trochu tuku. Zranění nebo uhynulí ptáci pod okny navíc často velmi rychle zmizí, uklidí je údržba, odnesou je vrány, kočky nebo jiní predátoři. Právě proto zůstává celý problém snadno přehlédnutý a dlouhodobě podceňovaný.

A právě tady se někdy ukazuje smutná praxe u velkých budov. Místo aby majitelé riziková okna a skleněné fasády zabezpečili polepy, řeší až následky. Jinými slovy: místo prevence platí za odstraňování mrtvých ptáků pod okny a podél skleněných fasád. Takový přístup je ale krátkozraký. U velkých objektů bývá zabezpečení prosklených ploch mnohem praktičtější, důstojnější a ve výsledku i levnější než neustále uklízet následky.

Mýtus jménem jedna silueta dravce

Snad žádné jiné „řešení“ není tak rozšířené jako osamělá černá silueta dravce na skle. Má působit hroživě, odradit pěvce a zachránit situaci jedním rozmáchlým gestem. Jenže nefunguje.

▲ *Dlask po nárazu do skleněné plochy*

▼ *Instalace samolepek je rychlá, levná a jednoduchá*

Testy i doporučení k ochraně ptáků se v tomhle shodují už dlouho: siluety dravců samy o sobě nejsou

účinné. Ptáci je totiž nevidí jako skutečného predátora. Nečtou je jako „pozor, krahujec“, a to hned ze dvou důvodů. Zprvve silueta obvykle nezobrazuje krahujce, jestřába, sokola ani ostříže, jediné naše dravce, kteří jsou skutečnými lovci jiných ptáků, ale široké spektrum zcela neškodných druhů od včelojeda až po buňňáka. Zadruhé, a především, silueta se nehýbe. Ptáci jsou výborně přizpůsobeni k rozpoznávání predátorů i jejich chování. Dokážou rozlišit jednotlivé druhy dravců a podle způsobu letu dokonce vyhodnotit, zda se zrovna chystají útočit. Statická silueta dravce proto na ně nepůsobí jako živý ani hrozivý objekt. Vnímají ji pouze jako tmavý prvek, kterému se snaží vyhnout, a často následně narazí do skleněné plochy v jejím bezprostředním okolí. Samotný symbol tedy ptáky neochrání. Účinná ochrana vyžaduje, aby bylo sklo jako celek pro ptáky dostatečně viditelné.

Jak samolepky fungují a které vybrat pro vaše okna?

Dobrá zpráva je, že účinná ochrana ptáků před nárazy do oken a skleněných ploch je jednoduchá a cenově dostupná. Stačí dodržet základní princip: skleněnou plochu je potřeba opticky narušit tak, aby pták poznal, že před sebou nemá volný prostor k letu.

Osvědčeným řešením jsou speciální samolepky (např. od specializovaného projektu a e-shopu Zvířecí sousedé), které jsou dostupné v různých motivech a provedeních. Jak začít? Vyberete si motivy, které

se líbí vám; ptákům na konkrétním motivu ani tvaru samolepky nezáleží. K dispozici jsou dekorativní barevné varianty v černé a bílé barvě s životností až 10 let nebo UV motivy s životností přibližně 2 roky, které jsou pro člověka téměř neviditelné, ale ptáci je díky svému vidění v UV spektru dobře rozpoznají. Další možnosti jsou decentní a vědecky ověřené tečkové markery od výrobce Feather Friendly.

Stačí pak umýt okna a začít lepit. Pro co nejlepší účinek je potřeba umístit samolepky na vnější stranu umytého okna nebo jiné skleněné plochy a dodržet správné rozestupy, ideálně kolem 10 až 15 centimetrů. Právě takový polep pomáhá ptákům sklo včas rozpoznat a vyhnout se často smrtícímu nárazu. Každý ptačí let se tak díky vám stává bezpečným.

Když chceme pomoci hned

Ochrana přírody nemusí znamenat jen velká a „vzdálená“ témata, jako jsou oceány, pralesy nebo klima celé planety, i když i ta jsou dnes samozřejmě velmi důležitá.

U ptáků a skla je pomoc překvapivě lokální, konkrétní a přece významná. Ptáci jsou důležitou součástí biodiverzity a jejich ochrana je zároveň ochranou prostředí, jehož jsou součástí. V přírodě totiž všechno souvisí se vším a ztráta i běžných druhů se dříve či později promítne do fungování krajiny kolem nás. Přitom opravdu stačí málo: umýt okno, vybrat arch samolepek a rozhodnutí, že tahle okna už ptáky zabíjet nebudou. ■